РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО
РЕГИОНАЛНА ЗДРАВНА ИНСПЕКЦИЯ – СОФИЙСКА ОБЛАСТ

гр. София, 1431, бул. Акад. Иван Гешов № 15
тел. 02/807 87 00; факс: 02/807 87 10
e-mail: rzi@rzi-sfo.egov.bg
www.rzi-sfo.egov.bg

ДОКЛАД

ЗА КАЧЕСТВОТО НА АТМОСФЕРНИЯ ВЪЗДУХ И ЗДРАВНОТО СЪСТОЯНИЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО В ПРОМИШЛЕНИЯ РЕГИОН ПИРДОП - ЗЛАТИЦА ПРЕЗ 2024 ГОДИНА

Въздушното замърсяване се вписва в предотвратимите фактори на риска, което заедно с употребата на тютюневи изделия, злоупотребата с алкохол, нездравословното хранене и ниската физическа активност предизвикват хронични незаразни болести. Лошото качество на атмосферния въздух в България е проблем с опасни пикове, особено в котловинни полета и промишлени зони без обезпечаване със съвременни пречиствателни съоръжения и като придружаващ риск за здравето, при възникнали вредни климатични феномени и пожари.

А. Анализ на качеството на атмосферния въздух в промишления район Пирдоп – Златица.

Анализът на качество на атмосферния въздух се изготвя на база мониторинга на въздуха извършван от Изпълнителната агенция по околна среда (ИАОС). Оценяват се нивата на основните замърсители на атмосферния въздух: SO_2, NO_2, ФПЧ10 и на тежките метали Cd(ng/m³) и Pb(µ/m³).

За атмосферния замърсител SO_2, са регистрирани 2 проби, превишаващи праговата стойност за средночасовата норма от 350 µg/m³ през първо и четвърто тримисечие на годината. Не са измерени превишения на алармения праг за SO_2 от 500 µg/m³, измерени в 3 последователни часа. За атмосферния замърсител NO_2 в системата не фигурират надпрагови проби за средночасовата концентрация от 200 µg/m³, както и на алармения праг от 400 µg/m³. За атмосферния замърсител ФПЧ10 през първо и второ тримесечие са измерени общо 4 проби над праговата стойност за средноденонощната норма от 50 µg/m³, като през трето и четвърто тримесечие няма отклонения над тази норма.

Данните сочат, че ФПЧ10 могат да се определят като основен замърсител на атмосферния въздух. Относно нивата на тежките метали Cd(ng/m³ и Pb((µg /m³) за 2023 г. не са регистрирани отклонения от нормата - 0.5 µg /m³). за Pb и 5 ng/m³ за Cd. Техните нива за 2024 г.ще бъдат публикувани в Националния доклад на ИАОС за 2024 г. за опазването на околната среда, който ще е достъпен след второ тримесечие на 2025 г. Инспекцията ежегодно изготвя препоръки за подобряване на качество на атмосферния въздух в региона. Продължителната и дългосрочна експозиция на прахови частици, техният размер и химичният състав, адсорбираните на повърхността им болестотворни причинители, мутагени, ДНК-модулатори и пр. - причиняват тежки системни увреждания. Този факт е особено актуален в условията на влошена епидемиологична обстановка и екстремни климатични промени.

Реализирани дейности през 2024 г. от общинските планове за по-добър въздух в промишления регион Пирдоп-Златица:

Основните пътни артерии и улици се почистват машинно и измивани с вода, по предварителен план. Системата за сметосъбиране и сметоизвозване е оптимизирана. Подписан е Административен договор с Национален доверителен еко фонд по Програма „Микропроекти за климата“. Предстои доставка и монтаж на две метеостанции за следене на качеството на въздуха в община Пирдоп и създаване на „уеб портал“ за следене на резултатите. В духа на Програма „Микропроекти за климата“ е доставен електромобил за нуждите на Домашния социален патронаж. Извършена е планова

рехабилитация на уличната настилка. По процедура "Подкрепа за устойчиво енергийно обновяване на жилищния сграден фонд - Етап 1" са обсъдени 9 проекта за саниране. Реализирано саниране в ДГ „Чоконяни. Извършен е ремонт на ДГ "Детски рай", с. Душанци, обновяване и модернизиране на НУ„Тодор Влайков" гр. Пирдоп, включващо основна сграда, прилежащ терен и физкултурен салон". Изградено е социално предприятие „Паркоустройство, озеленяване и поддържане на зелените площи към община Пирдоп". Подновени са кътовете за отдих и е обновена парковата растителност в парк „Дружба" и в Градската градина. Добитата дървесината за битово отопление се съхранява във временни горски складове. Налице е общински централен склад за охрана на дървесни материали. Поетапно се отстраняват изсъхнали дървета, като се заменят с подходящи нови. Провежда се залесяване на урбанизираната част и околностите на гр. Пирдоп и с. Душанци с фиданки и храсти. Актуализиран е "Годишен план за защита на горските територии от пожари на специализирано звено при община Пирдоп. Община Пирдоп разполага с три броя автобуси (Euro 6) за превоз на ученици.

Б. Препоръки на РЗИ-Софийска област за 2025 г. към общините Пирдоп и Златица за включване в съответните общинските програми относно качеството на атмосферния въздух, съобразно утвърдените нормативните изисквания.

Замърсяването на въздуха все още представлява сериозен риск за здравето, причинява заболявания и предотвратима смъртност, предпоставящи предприемане и реализиране на необходимите мерки на междуинституционално ниво.

1.*Обсъждане на възможности за ползване на подходящи налични и бъдещи енергийни източници в бита, транспорта, промишлеността и селското стопанство;*

2. *Извършване на контрол относно превоза на промишлени отпадъци от рудодобива до крайната им локация и контрол на ползването на вредни за здравето материали и уреди за отопление (автомобилни гуми, пластмасови изделия, стара лакирана дървесина, текстил, кюмбета и др.)**;***

3. *Борба срещу незаконни сметища и разделно събиране на отпадъците;*

4. *Забрана за изгаряне на потенциално опасни и вредни материали, на стърнища и превенция на безразборното палене на огън в гората и в защитени природни местности;*

5. *Планирано миене на улиците и почистване на шахтите, осигуряване на съоръжения за аерозолна водна мъгла в критични места, през горещините;*

6. *Поддържане на инфраструктурата за устойчиви начини на придвижване: ходене пеша, каране на колело в градска среда, по „ еко" и „вело" алеи, по туристически маршрути , ползване на обществен транспорт**;***

7*. Регламентиран оглед, резитба и санитарна сеч на изсъхнали, паднали дървета и храсти и подмяната им с подходящи видове, (превенция на здравни инциденти, скъсване на електропроводи, материални щети и осигуряване на видими пътни знаци и маркировка);*

8*. Осъществяване на постоянна «online» връзка относно* качество на атмосферния въздух *в реално време;*

9. *Избягване* на *работа, свързана с физически натоварвания и спорт на открито, носене на маски при влошено качество на атмосферния въздух в даден ден или период, (*мерките за опазване здравето на гражданите, следва да се приложат в конкретната ситуация)*;*

10*. Сътрудничество със националните и регионални средствата за комуникация (медии и кабелна телевизия „Средногорие медия", сайта на РЗИ - Софийска област* ***rzi-sfo.egov.bg,*** *официални екологични източници) за популяризиране и насърчаване избора на природосъобразни здравни и поведенчески стереотипи сред младите и възрастните от региона**;***

11.*Оповестяване на населението чрез масмедиите и общинските сайтове за приобщаването му в предвидени конкретни и традиционни залесителни акции, както и в инициативи за облагородяване на междужилищни пространства, детски и спортни площадки (недопускане на т.н. „кални петна“ върху унищожени тревни площи там, от незаконно паркирани там МПС)*

В. Влияние на атмосферния въздух върху здравното състояние на населението в промишления регион Пирдоп-Златица през 2024 г.

Изводи, на база данни от РЗОК – София област през 2024 г. за броя първични прегледи на 100 000 души население от общопрактикуващи лекари и лекари специалисти по групи болести, включени в Клас Х „Болести на на дихателната система“ на МКБ – 10.

Регистрирана заболеваемост на населението от община Пирдоп:

- По отношение на „остри инфекции на горните дихателни пътища“ **(**J00-J06) за възрастова група от 0-17 г. през 2024 г. броят им е намалял с 393, спрямо 2023 г. За възрастова група 18+ през 2024 г. броят им също е намалял с 516 спрямо 2023 г. Наблюдава се значителен спад на ръста на регистрираната заболеваемост при двете възрастови групи;
- При „грип и пневмонии“ **(**J10-J18) за 2022 г. за лицата от 0-17 г. прегледите са с 50 бр. по-малко през 2024 г. срещу тези за 2023 г. При 18+ прегледите през 2024г. са с 30 бр. по-малко, спрямо 2023г. Налице е намаляване на броя прегледи при лицата от двете групи;
- Относно „хронични болести на долните дихателни пътища“ (J40-J49) във възрастовата група от 0-17 г. през 2024г. са регирстирани 2 бр. прегледи по-малко, спрямо 2023 г. При 18+ , прегледите са с 186 бр. повече, в сравнение с 2023 г., което сочи нарастване при втората група лица.
- При „ други болести на горните дихателни пътища“ (J30-J39) прегледаните от 0-17 г. през 2024г. са с 18 бр. по-малко, спрямо 2023 г. За 18+ прегледите спадат със 16 бр., спрямо 2023 г.;
- При „други остри респираторни инфекции на долните дихателни пътища“ (J20-J22) през 2024 г. за лицата от 0-17 г. са извършени 22 бр. прегледи повече, в сравнение с 2023 г. При 18+ през 2024 г. има 27 заболели повече спрямо 2023г. Налице е тенденция на повишаване на регистрираната заболеваемост при двете групи;
- В рубриката „болести на белия дроб, причинени от външни агенти“ (J60-J70) през двегодишния сравнителен период заболеваемостта показва само 1 случай през 2024 г. при възрастните.;

Общият брой първични прегледи през 2024 г. за групата от 0-17 г. е 352 /**с 441 бр. по-малко**/ спрямо 2023 г., когато са били 793. При 18+ през 2024 г. е налице същата тенденция – извършени са 1513 прегледа /**с 347бр. по-малко**/, спрямо 2023 г.

Регистрирана заболеваемост на населението от община Златица:

- За рубриката «остри инфекции на горните дихателни пътища» **(**J00-J06) прегледите през 2024 г. са намалели с 113 бр. спрямо 2023г. за групата от 0-17 г. При 18+ през 2024 г., прегледите са със 64 бр. повече спрямо 2023 г. Налице е повишена заболеваемост при втората възрастова група.;
- При „грип и пневмонии“ **(**J10-J18) в първата възрастова група броят на прегледите през 2024 г. е с 4 повече от тези през 2023 г. При 18+ за 2024 г. прегледите са нараснали с 14 бр. спрямо 2023 г. Наличие на известно нарастване на заболеваемостта;
- За „хронични болести на долните дихателни пътища“ (J40-J47), от 0-17г. се регистрират 12 бр. по-малко прегледи през 2024г. спрямо 2023 г. При 18+ през 2024г. се отбелязва спад от 104 прегледа, спрямо 2023 г., което е положителен факт;
- Относно „други болести на горните дихателни пътища“ (J30-J39) за 0-17 г. през 2024 г. са регистрирани 8 бр., повече прегледи в сравнение с 2023 г. При групата 18+ статистиката сочи нарастване с 3 бр. прегледи за 2024 г. спрямо 2023 г.;

- За "други остри респираторни инфекции на долните дихателни пътища“(J20-J22) във възрастова група от 0-17 г. броят на прегледите през периода 2024г.- 2023г. е съответно 36 срещу 19, т.е. има покачване със 17 бр. прегледи повече. При тези от 18+ през 2024г. се наблюдава ръст от 9 бр. прегледи спрямо 2023г., когато са били 32 бр.;
- В рубриката „болести на белия дроб причинени от външни агенти“ (J60-J70), заболеваемостта е нулева през двугодишния период, при двете наблюдавани възрастови групи;
- Общият брой първични прегледи от 0-17 г. през 2024 г. **са намалели с 96 бр.** спрямо 2023 г.(605 срещу 701). За групата 18+ съотношението е 337 през 2024 г. към 350 през 2023 г. или **13 бр. прегледа по- малко**.

Данните сочат, че пряка връзка между качество на атмосферния въздух и регистрираната белодробна патология на населението в двете общини Пирдоп и Златица не може да бъде направена. Заболяванията от клас X „Болести на дихателната система“ на МКБ–10 са водеща причина за заболеваемост в структурата на заболеваемостта в Софийска област.